

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 145/2015-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. augusta 2015 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudkyne Jany Baricovej a sudcu Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], obaja bytom [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou Mgr. Evou Braxatorisovou, advokátska kancelária, Trenčianska 17, Bratislava, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16 CoD 25/2011 a sp. zn. 2 CoD 13/2012 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 16 CoD 25/2011 a sp. zn. 2 CoD 13/2012 porušené boli.

2. RNDr. [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadostučinenie v sume 2 000 € (slovom dvetisíc eur), ktoré je Krajský súd v Bratislave p o v i n n ý vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. [REDACTED] a [REDACTED] p r i z n á v a finančné zadostučinenie každému v sume po 1 500 € (slovom tisícpäťsto eur), ktoré je Krajský súd v Bratislave p o v i n n ý vyplatiť im do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Krajský súd v Bratislave je p o v i n n ý uhradiť [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] trovy konania v sume 685,16 € (slovom šesťstoosemdesiatpäť eur a šesťnásť centov) na účet Mgr. Evy Braxatorisovej, advokátska kancelária, Trenčianska 17, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. februára 2014 doručená sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka v 1. rade“), [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ v 2. rade“), a [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka v 3. rade“, spolu ďalej aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Pezinok (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13 D 729/2008, postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 16 CoD 25/2011 a sp. zn. 2 CoD 13/2012 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 Cdo 162/2011.

2. Z predloženej sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovatelia boli účastníkmi dedičského konania vedeného okresným súdom pod sp. zn. 13 D 729/2008 po poručiťovi [REDAKOVANÉ], zomrelom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „poručiť“), ktorý bol manželom sťažovateľky v 1. rade a otcom sťažovateľa v 2. rade a sťažovateľky v 3. rade.

V priebehu konania pred súdnou komisárkou nedošlo medzi do úvahy prichádzajúcimi dedičmi k dohode, preto okresný súd uznesením č. k. 13 D 729/2008-124 z 15. marca 2011 rozhodol o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva poručiťeľa a sťažovateľky v 1. rade. O podanom odvolaní rozhodol krajský súd uznesením č. k. 16 CoD 25/2011-199 z 30. júna 2011. Po nadobudnutí právoplatnosti odvolacieho uznesenia krajského súdu bolo proti nemu podané dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd uznesením z 20. septembra 2012 v konaní sp. zn. 1 Cdo 162/2011. Vec sa následne vrátila krajskému súdu na opätovné rozhodovanie (sp. zn. 2 CoD 13/2012).

Sťažovatelia tvrdia, že „v tomto konaní došlo opakovane k zbytočným prieťahom, keď jednotlivé štátne orgány, ktoré vo veci práv sťažovateľov konali a rozhodovali, nepostupovali tak, aby bola vec právoplatne ukončená v primeranej lehote. Vzhľadom k takémuto postupu súdov sa ani po viac ako 5 rokoch neodstránil stav faktickej a právnej neistoty sťažovateľov, ktorá je spojená s tým, že dedičské konanie po poručiťovi nie je právoplatne skončené a doteraz nebolo rozhodnuté ešte ani o vyporiadaní BSM...“.

Následne sťažovatelia poukázali na konkrétne obdobia nečinnosti, ktoré boli podľa ich názoru z hľadiska základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vadné. Okrem iného uviedli, že „v súčasnosti je spis predložený Krajskému súdu v Bratislave, ktorý zaevidoval podanie dňa 23. 11. 2012 pod sp. zn. 2CoD 13/2012, po vrátení veci na opätovné rozhodovanie a doteraz o odvolaní sťažovateľov nerozhodol. Krajský súd v Bratislave pritom o odvolaní rozhoduje od 19. 5. 2011, kedy vydal rozhodnutie o tejto veci síce 30. 6. 2011 v konaní sp. zn. 16CoD/25/2011 avšak toto uznesenie z dôvodu nesprávnosti bolo dovolacím súdom zrušené. Obdobie od 19. 5. 2011 až dodnes je potrebné pričítať

nesprávne mu postupu Krajského súdu v Bratislave... Odvolanie vo veci rozhodnutia o vyporiadaní BSM je teda z dôvodu nečinnosti a nesprávneho postupu Krajského súdu otvorené už viac ako 2,5 roka a tento súd nesplnil ani to, čo uviedol sťažovateľom, že o veci rozhodne do konca roku 2013.“.

Sťažovatelia podali 27. júna 2013 sťažnosť na postup krajského súdu podľa § 62 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, na ktorú podpredsedníčka krajského súdu odpovedala písomne 12. júla 2013. Vo svojej odpovedi konštatovala dôvodnosť podanej sťažnosti na postup krajského súdu. Sťažovatelia v sťažnosti doručenej ústavnému súdu konštatovali, že „od podania sťažnosti uplynula ďalšia doba 7 mesiacov bez jediného úkonu vo veci samej“.

K povahe žalovaného konania sťažovatelia uvádzajú, že „ide o dedičské konanie, ktoré patrí medzi bežnú agendu všeobecného súdnictva, otázky, ktoré doteraz súdy posudzovali boli právne aj skutkovo jednoduché... V druhom rade je potrebné posúdiť správanie účastníkov konania, pričom v tomto smere nie je možné sťažovateľom vytknúť žiadnu okolnosť, ktorou by k prietahom prispeli. Posledným kritériom je postup samotných súdov, ktoré sme opisovali vyššie a ktoré o prietahoch v konaní jednoznačne nasvedčujú.“.

3. Ústavný súd si 26. marca 2015 vyžiadal od okresného súdu súdny spis vo veci sp. zn. 13 D 729/2008, ktorý mu bol doručený 7. apríla 2015.

4. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 145/2015-13 zo 14. apríla 2015 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie, a to v časti, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom krajského súdu

v konaní vedenom pod sp. zn. 16 CoD 25/2011 a sp. zn. 2 CoD 13/2012. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľov ústavný súd odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

5. Následne 19. mája 2015 vyzval ústavný súd krajský súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

6. Krajský súd doručil ústavnému súdu svoje vyjadrenie 18. júna 2015. Vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. Vo vzťahu ku konaniu vedenému pod sp. zn. 16 CoD 25/2011 krajský súd uviedol, že trvalo „42 dní, a teda v konaní neboli zo strany odvolacieho súdu spôsobené žiadne prietahy“. Pokiaľ ide o druhú fázu odvolacieho konania (po vrátení veci z najvyššieho súdu), krajský súd udáva, že „medzi predložením veci odvolaciemu súdu (dňa 23.11.2012) a rozhodnutím odvolacieho súdu uznesením v poradí druhým (dňa 30.05.2014) neboli vykonané žiadne úkony“.

Krajský súd vo svojom vyjadrení in abstracto uvádza, že „*dedičská vec nie je skutkovo a právne náročná v prípade, ak sa dedičia o mase majetku poručiteľa, o jeho hodnote, o pasívach dedičstva, o spôsobe vyporiadania medzi sebou, vrátane vyporiadania BSM, dohodnú v súlade so zákonom*“. In concreto však podľa názoru krajského súdu „*predmetná vec bola skutkovo a právne náročná od samého začiatku súdneho konania..., keďže manželka poručiteľa a dve deti z druhého manželstva poručiteľa na jednej strane a dcéra poručiteľa z prvého manželstva poručiteľa na strane druhej sa nevedeli dohodnúť o hodnote majetku poručiteľa, o spôsobe vyporiadania BSM, o pasívach dedičstva... Dedičia sa nedohodli ani na vložených investíciách manželkou poručiteľa, deťmi poručiteľa z jeho druhého manželstva, do majetku patriaceho do BSM. Súd prvého stupňa pred rozhodnutím napadnutým uznesením sa musel najprv vyporiadať s predloženou listinou označenou ako závet, s okruhom dedičov..., na zistenie hodnoty nehnuteľného majetku poručiteľa nariadil znalecké dokazovanie... Spornosť v podstatných otázkach*

nebola odstránená ani na pojednávaní dňa 13.10.2010..., kedy pozostalá manželka tiež odmietala predložiť požadované doklady súdnemu komisárovi.“.

V nadväznosti na citované krajský súd zdôrazňuje, že „bez akýchkoľvek nových (iných, ďalších) skutkových a právnych skutočností, za stavu, ktorý existoval už v čase rozhodovania súdu prvého stupňa napadnutým uznesením, (všetci) účastníci konania sa dohodli dňa 19.02.2015 v pre vec rozhodujúcich otázkach (o vyporiadaní BSM, o vyporiadaní dedičstva, na vložených investíciách) spôsobom obsiahnutým v osvedčení o dedičstve č. k. 13D 729/2008-255 zo dňa 19.02.2015, Dnot 107/2009,...; zo spisu nevyplýva, že by sporné skutočnosti boli vyvolané len dcérou poručiteľa z jeho prvého manželstva, resp. zavinením súdu. Zo spisu vyplýva, že súd prvého stupňa, aj v osobe súdneho komisára, od začiatku konania dedičom poskytol reálnu možnosť dohodnúť sa.

... za prieťahy v konaní na strane súdu nemožno považovať to, že účastník využije riadny a mimoriadny opravný prostriedok a ani spôsob rozhodnutia súdom vyššieho stupňa.“.

K samotnej odvolacej fáze žalovaného dedičského konania krajský súd uvádza, že časový odstup medzi nápadom veci po rozhodnutí dovolacieho súdu (23. novembra 2012) a opätovným rozhodnutím o odvolaní (30. mája 2014) vyplynul „výlučne len z dôvodov objektívnej povahy“. Krajský súd poukazuje na „výkazy o nápade vecí a ich vybavovaní senátmi občianskoprávneho kolégia Krajského súdu v Bratislave, osobitne senátu 2 CoD a v tejto súvislosti zdôrazňuje, že senát popri agende 2 CoD vybavoval (naďalej vybavuje) aj agendu 2 Co, 2 CoPr, 20 CoP, 2 NcC. Popri bežnom nápade vecí navyiac (len) od jedného navrhovateľa do senátu 2 Co od roku 2012 do 30.05.2014 napadlo 291 vecí na rozhodnutie o odvolaniach..., za rovnaký čas bolo do oddelenia 2 NcC zapísaných 298 vecí na rozhodnutie o námietkach zaujatosti, na rozhodnutie o ktorých je daná zákonná lehota 10 dní od predloženia veci... Nadväzne na osobitné zásady pre všetky úseky Krajského súdu v Bratislave dedičská vec nie je vecou, v ktorej je potrebné dodržať osobitnú rýchlosť, resp. výnimočnú rýchlosť.

Všetky skutočnosti uvedené vyššie objektívne spôsobili, že odvolací súd rozhodol svojím uznesením (v poradí druhým) až dňa 30.5.2014.“.

Krajský súd považuje za potrebné zdôrazniť, že *„sťažovatelia podali ústavnú sťažnosť dňa 03.02.2015, všetci účastníci (medzi nimi teda aj sťažovatelia) v konaní začatom v roku 2008 sa právoplatne dohodli (až) dňa 19.02.2015... teda prieťahy spôsobili samotní účastníci konania, keď sporné otázky existujúce od začatia konania odstránili až dňa 19.02.2015, bez akýchkoľvek nových (iných, ďalších) skutkových a právnych skutočností, bez zavinenia zo strany súdu“.* Krajský súd preto hodnotí sťažnosť sťažovateľov ako *„zjavne neopodstatnenú“.*

7. Ústavný súd zaslal 30. júna 2015 vyjadrenie krajského súdu právnej zástupkyňi sťažovateľov s možnosťou zaujať k nemu stanovisko a so žiadosťou o vyjadrenie sa k otázke možného upustenia od ústneho pojednávania vo veci.

8. Sťažovatelia doručili 22. júla 2015 prostredníctvom svojej právnej zástupkyne ústavnému súdu stanovisko k vyjadreniu krajského súdu, v ktorom súhlasili s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

K meritórnej stránke argumentov krajského súdu sťažovatelia uvádzajú, že sa s nimi nestotožňujú a *„sú vo viacerých smeroch nesprávne“.* Podľa sťažovateľov *„krajský súd rozhodoval o odvolaní... uznesením zo dňa 30.6.2011 síce bez prieťahov, avšak tak, že odňal účastníkom konať pred súdom, čo spôsobil, že vo vec odvolania rozhodol riadne až 30.5.2014. Z obsahu rozhodnutia súčasne vyplýva, že rozhodnutie, ktoré vydal voči sťažovateľovi v 2. rade korigoval, teda nielenže odňal účastníčkam v 1. a 3. rade právo konať pred súdom, keď ich odvolanie odmietol, ale v prvom prípade rozhodol aj vecne nesprávne.“.* Sumárne tak *„odvolacie konanie... trvalo dlhšie ako 3 roky a 3 mesiace. Výsledkom odvolacieho konania pritom bolo výlučne to, že Krajský súd zrušil rozhodnutie a vrátil vec prvostupňovému súdu, teda vec ani meritórne nerozhodol a neodstránil právnu neistotu účastníkov... Za týchto okolností tvrdenie súdu o tom, že išlo o skutkovo a právne zložitú vec neobstojí, keďže odvolací súd nerozhodoval o žiadnych skutkových otázkach a pokiaľ ide o právne posúdenie, opieral sa výlučne o jednoduché právo.“.*

Sťažovatelia nesúhlasia s názorom krajského súdu, podľa ktorého je dedičská vec skutkovo a právne nenáročná, len ak sa dedičia dohodnú. Tvrdia, že „*takýto právny záver popiera princíp súdnej moci, ktorá je založená na tom, že účastníci konania sa o predmete konania dohodnúť nevedia a preto sa obracajú na súd...*

Navyše to, že dedičská agenda, ako aj princípy vporiadania BSM, ktoré boli predmetom odvolania, patria medzi bežnú činnosť súdov a preto nemožno hovoriť o právnej náročnosti sporu konštatoval Ústavný súd SR opakovane... O skutkovú náročnosť nemohlo ísť s ohľadom na to, že skutkové otázky Krajský súd neposudzoval, vec len právne posúdil s ohľadom na procesné práva účastníka.“.

Podľa sťažovateľov je «*absurdné, aby sťažovateľom Krajský súd vytýkal, že sa o svojich nárokoch dohodli až 19.2.2015 a preto by boli zodpovední za vznik prietahov. Je nepravdivé tvrdenie, že „zo spisu nevyplýva, že by spornosť vyvolala len dcéra z prvého manželstva, resp. že prietahy by vznikli zavinením súdu“... Zo spisu naopak tieto skutočnosti jednoznačne vyplývajú.*

Sťažovatelia sa o dohodu pokúsili a túto aj dosiahli bezprostredne po začatí konania, pričom účastníčka, ktorá nie je sťažovateľkou – dcéra poručiteľa z prvého manželstva, ju bezdôvodne odvolala a následne popierala všetky nároky sťažovateľov. Z obsahu spisu a najmä poslednej zápisnice z prejednávania dedičstva tiež vyplýva, že práve na túto dohodu sa 19.2.2015, teda po 8 rokoch, dcéra z prvého manželstva odvolala a žiadala ju potvrdiť. Rovnako z nej vyplýva, že pred jej uzavretím viaceré nároky sťažovateľov uznala. Nie je preto možné klásť sťažovateľom za vinu, že jeden z účastníkov konania, bez právneho dôvodu dohody maril a následne sa ich dovoľával až po 8 rokoch trvania sporu. Je jednoznačné, že sťažovatelia ničím neprispeli k vzniku prietahov a urobili všetko pre to, aby sa konanie skončilo čo najskôr.

V tomto smere však považujeme za dôležité zvýrazniť, že sťažovatelia dohodu akceptovali a prijali podmienky, ktoré im boli navrhnuté nie preto, že by sa s takýmto riešením stotožňovali a považovali ho za spravodlivé, ale výlučne preto, že podľa doterajšej skúsenosti a toho, čo avizovala notárka by bez uzatvorenia dohody konanie pokračovalo

ďalšie roky a vyhliadka právoplatného ukončenia bola v nedohľadne. Dohoda, ktorú sťažovatelia uzavreli predstavuje podstatné zníženie ich nárokov (min. o 4000 Eur) a súčasne vzdanie sa satisfakcie rešpektovania vôle poručiteľa. Práve z dôvodu prieťahov v konaní nedošlo k naplneniu zmyslu a účelu súdneho konania.».

Sťažovatelia neakceptujú ani obranu krajského súdu založenú na tvrdeniach o využívaní opravných prostriedkov účastníkmi konania, ani na vysokej pracovnej zaťažovanosti súdu. K podstate dedičského konania poukazujú na rozhodnutie ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 403/2011. Ďalej argumentujú zlým zdravotným stavom sťažovateľky v 1. rade, problémami s užívaním nehnuteľnosti (vysoké náklady na prevádzku, vlámanie do domu v novembri 2012 a pod.), s tým súvisiacou potrebou reorganizácie každodenného rodinného života (presťahovanie sťažovateľa v 2. rade s celou rodinou do domu k sťažovateľke v 1. rade), pričom tvrdia, že *„takáto zmena by nebola nevyhnutné, ak by dedičstvo bolo vyporiadané a sťažovateľka mohla dom predať a obstaráť si bývanie adekvátne jej zdravotnému stavu“*. Odmietnutie prevzatia zodpovednosti krajským súdom za prieťahy ním spôsobené by sa podľa názoru sťažovateľov malo odzrkadliť v sume priznaného finančného zadosťučinenia.

V závere stanoviska sťažovatelia zotrvávajú na svojom sťažnostnom petite, avšak *„vzhľadom na ukončenie konania, výrok pod bodom 4. (príkaz konať bez prieťahov) stratil svoj podklad a nežiadame o ňom rozhodnúť. Tiež s ohľadom na to, že Ústavný súd SR pripustil na konanie len časť sťažnosti voči Krajskému súdu..., je potrebné uvedené zohľadniť aj pri jednotlivých výrokoch pri priznaní primeraného zadosťučinenia. S poukazom na uplatňovaný nárok na náhradu trov konania v časti 8. petitu navrhujeme, aby súd rozhodol o tom, že:*

8. *Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia sťažovateľov v 1. až 3. rade na účet advokátky Mgr. Evy Braxatorisovej č. ú. [REDAKOVANÉ] ... vo výške 854,38 Eur... do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.“*

9. Keďže účastníci konania vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho

pojednávania, pretože po oboznámení sa so stanoviskami účastníkov konania k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

10. Ku dňu prerokovania tohto nálezu je predmetné dedičské konanie právoplatne (19. február 2015) ukončené.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov...

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie

ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup žalovaného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

11. Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95).

Predmetom konania v žalovanej veci vedenej krajským súdom bolo odvolanie sťažovateľov proti uzneseniu okresného súdu, ktorým bolo vyporiadané bezpodielové spoluvlastníctvo poručiteľa a sťažovateľky v 1. rade. Právna stránka konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov nezakladá jeho náročnosť vzhľadom na existenciu početnej a ustálenej judikatúry týkajúcej sa konaní tohto charakteru. Tento typ rozhodovacieho procesu sa však obvykle vyznačuje skutkovou náročnosťou danou potrebou zisťovania celého majetku bývalých manželov spravidla za dlhšie obdobie, pričom tento majetok sa niekedy prelína aj s výlučným majetkom niektorého z manželov. Spravidla sa v takýchto sporoch vykonáva znalecké dokazovanie zamerané na zistenie cien a hodnoty vecí a iných majetkových hodnôt tvoriacich bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (napr. IV. ÚS 249/08, III. ÚS 93/09, I. ÚS 527/2013).

Žalované konanie však prebiehalo na druhom stupni súdnej sústavy, nemožno ho preto z hľadiska eventuálnej skutkovej zložitosti porovnávať s konaním na prvom stupni. Okrem toho ústavný súd z vyžiadaného súdneho spisu okresného súdu zistil, že v oboch fázach konania o odvolaní sťažovateľov (teda pred dovolacím konaním, ako aj po vrátení veci z dovolacieho súdu) vydaniu rozhodnutia o odvolaní nepredchádzalo žiadne rozsiahle dokazovanie.

Konanie o odvolaní sťažovateľov podľa názoru ústavného súdu nebolo skutkovo ani právne zložitú.

12. Pri posudzovaní druhého kritéria hodnotenia prípadných zbytočných prieťahov v konaní dospel ústavný súd po preskúmaní vyžiadaného súdneho spisu k záveru, že o prípadnom podiele sťažovateľov na kritizovanej dĺžke odvolacieho konania nemožno vôbec uvažovať. Z vyžiadaného súdneho spisu nevyplýva, že by počas konania o odvolaní krajský súd od sťažovateľov vyžadoval procesne relevantnú súčinnosť, a tak neprichádza do úvahy ani záver, že by sťažovatelia v určitom úseku žalovaného konania boli bezdôvodne pasívni.

Reálny dopad na dĺžku odvolacieho konania malo podanie dovolania sťažovateľkou v 1. rade. V tejto súvislosti krajský súd vo vyjadrení k prijatej sťažnosti naznačil, že konajúcemu súdu nemožno pričítať predĺženie konania v prípade, ak účastník konania využije opravný prostriedok. S formulovaným názorom vo všeobecnosti ústavný súd súhlasí (napr. I. ÚS 31/01), jedným dychom však zdôrazňuje, že podanie opravného prostriedku nezavazuje konajúci súd ústavnej povinnosti rozhodnúť o ňom bez zbytočných prieťahov. Okrem toho opravný prostriedok môže predstavovať aj nástroj ochrany účastníka konania pred postupom alebo rozhodnutím všeobecného súdu vadným i z hľadiska samotného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, resp. práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote. Podľa názoru ústavného súdu o takýto prípad ide aj v tu prerokovávanej veci sťažovateľov, čo však bude vysvetlené pri analýze tretieho kritéria posudzovania prípadných prieťahov v konaní. Pokiaľ teda opravný prostriedok v okolnostiach konkrétneho prípadu predstavuje dôvodný a účinný nástroj ochrany práv

účastníka konania, potom konajúci súd (či už ten, proti postupu a rozhodnutiu ktorého opravný prostriedok smeruje, alebo aj ten, ktorý o ňom koná a rozhoduje) nemôže svoju bezdôvodnú procesnú pasivitu ospravedlňovať využitím takého opravného prostriedku.

V súvislosti s posudzovaním druhého kritéria relevantného pri posudzovaní prípadných prietahov v konaní ústavný súd nemohol opomenúť ani podstatnú časť obrany krajského súdu založenú na argumentoch o postoji sťažovateľov ako účastníkov dedičského konania k samotnej veci. Krajský súd akcentuje, že sťažovatelia sa počas celého dedičského konania nedokázali dohodnúť s jeho štvrtou účastníčkou (dcérou poručiteľa z prvého manželstva), napokon však 19. februára 2015 pred súdnou komisárkou k dohode dospeli a dedičské konanie bolo možné ihneď ukončiť.

Ústavný súd sa tu stotožňuje s výstižnou a trefnou protiargumentáciou sťažovateľov, podľa ktorej *„takýto právny záver popiera princíp súdnej moci, ktorá je založená na tom, že účastníci konania sa o predmete konania dohodnúť nevedia a preto sa obracajú na súd...“*. Pri akceptácii obrany krajského súdu by tak vznik zbytočných prietahov bolo možné obhájiť samotnou existenciou súdneho konania a jeho priebehu, čo je neakceptovateľné. Súd je na to, aby rozhodoval spory. Aj keď v posudzovanom prípade išlo v komplexnej perspektíve o tzv. nesporovú agendu, v kritickvej fáze konania o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov došlo k zreteľnému konfliktu záujmov účastníkov a ich predstáv o tom, ako sa spoločný majetok poručiteľa a sťažovateľky v 1. rade má vyporiadať. Sporový prvok teda zjavne v konaní prítomný bol.

Skutočnosť, že účastníci konania neskôr dospeli k dohode, nemôže krajský súd automaticky pričítať na vrub nepodloženému špekulatívnemu postoju sťažovateľov k predmetu konania. Vhodne to naznačili sťažovatelia v stanovisku k vyjadreniu krajského súdu, kde naznačili, že zmena ich postoja k dohode o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva poručiteľa a sťažovateľky v 1. rade a následne aj k dohode o vyporiadaní dedičstva môže byť založená aj na obave z ďalšieho oddialenia nastolenia právnej istoty v ich majetkových vzťahoch po vrátení veci z krajského súdu okresnému súdu. Takáto motivácia pri existujúcich zdravotných problémoch sťažovateľky v 1. rade znásobených

problémami so starostlivosťou o majetok tvoriaci predmet vyporiadania vôbec nie je nepochopiteľná.

Absurdne v konečnom dôsledku vyznieva i poukaz krajského súdu na fakt, že sa sťažovatelia obrátili so sťažnosťou vo veci zbytočných prietahov na ústavný súd, následne sa dohodli a dedičské konanie mohlo byť ukončené. Sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy bola ústavnému súdu doručená 3. februára 2014 (nie 3. februára 2015, ako to nesprávne uvádza krajský súd, pozn.), pričom 19. februára 2015, keď sťažovatelia uzavreli dohodu o vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov a následnom vyporiadaní dedičstva, ich sťažnosť nebola ešte ani prijatá na ďalšie konanie. Ich postoj k uzatvorenej dohode teda nemohol byť ovplyvnený vývojom konania, ktoré podľa čl. 127 ods. 1 ústavy iniciovali na ústavnom súde.

Zhrňujúco tak ústavný súd konštatuje, že námietky krajského súdu voči správaniu sťažovateľov v žalovanom konaní sú nedôvodné. Dĺžka konania o odvolaní sťažovateľov nebola spôsobená neplnením ich procesných povinností, neposkytovaním potrebnej súčinnosti krajskému súdu ani žiadnym iným právne významným postojom rozporným s ústavno-právne determinovaným účelom základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote.

13. Postup krajského súdu ako tretie kritérium pri posúdení porušenia práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy. Vychádzal pritom z vlastných zistení z vyžiadaného súdneho spisu.

V prvej fáze odvolacieho konania, teda po nápade odvolacej veci z okresného súdu (19. mája 2011), postupoval krajský súd plynulo a bez prietahov, keď po mesiaci a pol (30. júna 2011) o odvolaní sťažovateľov rozhodol a spisový materiál vrátil 2. augusta 2011 okresnému súdu.

V uznesení krajského soudu č. k. 16 CoD 25/2011-199 z 30. júna 2011 bol však položený základ budúcich prieťahov v odvolacom konaní. Týmto uznesením totiž krajský súd odvolanie sťažovateľky v 1. rade a sťažovateľky v 3. rade odmietol ako oneskorene podané a meritórne sa zaoberal len odvolaním sťažovateľa v 2. rade. Na dovolanie sťažovateľky v 1. rade najvyšší súd ako súd dovolací uznesením č. k. 1 Cdo 162/2011-218 z 20. septembra 2012 predmetné uznesenie krajského súdu musel zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, pretože dospel k záveru, že *„chýbal akýkoľvek dôvod pre pochybnosť o včasnosti podaného odvolania; chybné preto takto podané odvolanie odvolací súd odmietol ako oneskorené...“*.

Aj keď správanie štátneho orgánu spôsobujúce zbytočné prieťahy sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou konať o veci, pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, III. ÚS 24/09).

Krajský súd sa teda pri rozhodovaní o podaných odvolaniach dopustil vážnej procesnej chyby. Bolo pochopiteľné, že sťažovateľka v 1. rade sa domáhala ochrany svojich práv dovolaním, ktoré bolo z dôvodu nezákonnosti uznesenia krajského súdu úspešné. Procesné pochybenie krajského súdu preto vplývalo na základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov dvoma spôsobmi. Jednak samotné odmietnutie včas podaného odvolania ako podaného oneskorene predstavuje činnosť, ktorú nemožno kvalifikovať ako smerujúcu k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania, a v druhom rade dĺžku dovolacieho konania (približne jeden rok) je potrebné pričítať na vrub aj krajskému súdu.

Po vrátení veci z dovolacieho súdu na ďalšie konanie 23. novembra 2012 bol postup krajského súdu poznačený neprerušovanou nečinnosťou až do 30. mája 2014,

keď uznesením č. k. 2 CoD 13/2012-228 zrušil prvostupňové uznesenie okresného súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie. Krajský súd teda bezdôvodne nekonal viac ako 18 mesiacov.

14. Ústavný súd neopomína charakter odvolacieho konania, v rámci ktorého je úlohou odvolacieho súdu preskúmanie postupu a rozhodnutia prvostupňového súdu, pričom z hľadiska početnosti úkonov viditeľných z pohľadu sťažovateľa, napr. pojednávaní, je potrebné mať na zreteli fakultatívnosť nariadenia pojednávania odvolacím súdom na prejednanie odvolania [§ 214 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“)]. Skutočnosť, že v posudzovanej veci nedošlo k úkonom viditeľným z pohľadu sťažovateľov, ešte sama osebe neznamená, že odvolací súd bol vo veci úplne nečinný (napr. III. ÚS 218/2012).

Napriek abstraktnému hodnoteniu uvedenému v predchádzajúcom odseku ústavný súd nemohol pri posudzovaní žalovaného postupu krajského súdu vychádzať iba z jeho nečinnosti v rozsahu 18 mesiacov, ale musel vziať na zreteľ aj skutočnosť, že svojím nesprávnym postupom vyznačujúcim sa nesústretenosťou spočívajúcou v nesprávnom posúdení včasnosti odvolania podaného proti prvostupňovému uzneseniu okresného súdu krajský súd spôsobil, že právna istota v konaní o odvolaniach sťažovateľov bola definitívne nastolená až po viac ako troch rokoch od ich podania. V spojení s konštatovanou absenciou právnej a skutkovej zložitosti veci, ako aj absenciou podielu sťažovateľov na predĺžení žalovaného konania zakladajú zistenia ústavného súdu jeho právomoc vysloviť porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

15. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Sťažovatelia v petite svojej sťažnosti navrhli takéto rozhodnutie, avšak v stanovisku doručenom ústavnému súdu 22. júla 2015 ho s ohľadom na právoplatné ukončenie celého dedičského konania korigovali. Aj z obsahu vyžiadaného spisu vyplýva, že vec sa

po prerokovaní na krajskom súde vrátila okresnému súdu už 24. júla 2014, pričom následne súdna komisárka osvedčením o dedičstve č. k. 13 D 729/2008-255 z 19. februára 2015 právoplatným k tomu istému dňu žalované dedičské konanie ukončila. Nebolo preto dôvodu na využitie právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov garantovaného im čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj ich práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie finančného zadosťučinenia.

V sťažnostnom petite sťažovatelia navrhujú priznať sťažovateľke v 1. rade finančné zadosťučinenie v sume 10 000 € a sťažovateľovi v 2. rade, ako aj sťažovateľke v 3. rade, každému po 5 000 €. Svoj návrh odôvodňujú pocitmi „krivdy a bezmocnosti pri uplatňovaní našich práv“, skutočnosťou, že ide o „vec týkajúcu sa úmrtia nášho príbuzného“, ako aj dopadom prieťahov v žalovanom konaní, ktorý je daný tým, že „si nemôžeme usporiadať naše rodinné vzťahy a s domom nakladať“. Rodinný dom tvoriaci podstatnú časť dedičstva je pre bývanie sťažovateľky v 1. rade „nevhodný a to z dôvodu, že je v zlom technickom stave, vyžaduje si opravy, ktoré nie je schopná sťažovateľka v 1. rade ani fyzicky ani finančne zvládať...“. Fakt, že konanie nebolo ukončené spôsoboval podľa

sťažovateľov sťažovateľke v 1. rade „*stres z nevhodného bývania*“, pričom je „*konfrontovaná so stálymi prekážkami a nepohodou v jej obydli, ktoré musí obývať len z dôvodu, že nemá inú možnosť riešenia bývania, kým nebude konanie ukončené a dom nebude môcť predať. Sťažovatelia v 2. a 3. rade sú neukončenosťou dedičského konania rovnako zatažení, pretože v dome majú viazané finančné prostriedky z ich podielu, ktoré chceli použiť na riešenie vlastného bývania. Z dôvodu nemožnosti vyplatenia ich podielu museli čerpať hypotéky, teda platia vysoké úroky a poplatky... Rovnako sú zatažení nevyhnutnosťou pomáhať matke pri údržbe a starostlivosti o dom, opravách a pri zabezpečovaní zdravotnej starostlivosti, tým, že sťažovateľka sa nemôže odsťahovať bližšie k zdravotným službám... a je odkázaná na ich pomoc v podstatne vyššom rozsahu ako by bola potrebná, ak by si mohla zabezpečiť vhodné bývanie. V tomto zmysle nečinnosť súdov má výrazný dopad na súkromný a rodinný život sťažovateľov...“.*

Ústavný súd stabilne judikuje, že cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 289/09).

Ústavný súd pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov, ich správanie počas predmetného konania, a aj tú skutočnosť, že vo veci zistil porušenie základného práva. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody (napr. III. ÚS 339/07, III. ÚS 46/08 a pod.).

V okolnostiach posudzovaného prípadu, berúc do úvahy spomenuté determinanty, považuje ústavný súd za primerané priznať sťažovateľke v 1. rade sumu 2 000 €, sťažovateľovi v 2. rade, ako aj sťažovateľke v 3. rade každému po 1 500 € (body 2 a 3 výroku nálezu). Pri určovaní finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera ESLP, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti

prípadu. Zohľadnil skutočnosť zdravotných ťažkostí sťažovateľky v 1. rade, ktoré sťažovatelia preukázali vyjadrením ošetrojúceho praktického lekára pre dospelých z 11. decembra 2013 dokazujúcim nadmerný stres i potrebu riešenia vhodnejšieho bývania. Uvedená preukázaná skutočnosť odôvodňuje podľa názoru ústavného súdu kvôli jej priamej súvislosti so žalovaným dedičským konaním priznať sťažovateľke v 1. rade finančné zadosťučinenie v sume vyššej v porovnaní so sťažovateľom v 2. rade a sťažovateľkou v 3. rade.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovatelia v petite svojej sťažnosti požiadali ústavný súd o priznanie náhrady trov konania v sume 418,08 €, a to za dva úkony právnej služby. V stanovisku k vyjadreniu krajského súdu však svoj sťažnostný petit v časti trov konania zmenili tak, že požiadali o prisúdenie ich náhrady v sume 854,38 €, a to za štyri úkony právnej služby (okrem prevzatia zastúpenia a podania sťažnosti aj konzultácia k vyjadreniu krajského súdu a podanie stanoviska k nemu).

Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov za tri úkony právnej služby u každého z nich, a to za prevzatie a prípravu zastupovania, za písomné podanie (sťažnosť) a za podanie stanoviska k vyjadreniu krajského súdu. K priznaniu náhrady trov za podanie stanoviska k vyjadreniu krajského súdu vedie ústavný súd zistenie, že kvalifikovane a cielene reagovalo na právnu argumentáciu krajského súdu týkajúcu sa hodnotenia správania sťažovateľov v žalovanom konaní ako jedného z kritérií posudzovania prieťahov v súdnom konaní. Obrana krajského súdu prezentovaná v jeho vyjadrení si však nevyžadovala zo strany sťažovateľov uvádzanie žiadnych nových skutkových okolností, preto ústavný súd trovy porady k vyjadreniu krajského súdu nepovažoval za účelne vynaložené a ich náhradu sťažovateľom nepriznal.

Spolu teda ústavný súd priznal náhradu trov za deväť úkonov právnej služby. Prvých šesť úkonov právnej služby bolo vykonaných v roku 2014, tri úkony v roku 2015.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom v čase vykonania úkonov právnej služby (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 804 € pre úkony v roku 2014), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2014 odmenu v sume 134 €. Režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje 8,04 € za každý úkon právnej pomoci. Vo vzťahu k úkonu právnej služby v roku 2015 predstavuje odmena za jeden úkon 139,83 € a režijný paušál 8,39 €.

S poukazom na výsledok konania predstavuje náhrada základnej sadzby tarifnej odmeny 1 223,49 € (6 x 134 + 3 x 139,83). Uvedenú sumu však bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť u troch sťažovateľov o 50 %, pretože ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Takto potom náhrada základnej tarifnej odmeny bude predstavovať 611,75 €. K nej bolo potrebné pripočítať režijný paušál v sume 73,41 € (6 x 8,04 + 3 x 8,39). Spolu teda náhrada trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 685,16 € (bod 4 výroku tohto nálezu). Krajský súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 ods. 1 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. augusta 2015